بدرقه‌ی ماهی‌ها در مهتاب؛ آیین‌های کهن و تازه‌ی شکرانه‌ی باران در ۶ روستای دامنه‌ی سرخ‌کوه

(گزارش از نسرین فلاح‌پور)

سرخ‌کوه، ۲۱ مهر: شب‌هنگام که ماه از پشت قله‌ی سرخ‌کوه بالا می‌آید و آسمان را رنگ نقره‌ای می‌زند، در ۶ روستای دامنه‌ی جنوبی کوه صدها فانوس کاغذی روی آب رها می‌شود. این آیین که مردم آن را «بدرقه‌ی ماهی‌ها» می‌نامند، هر سال در نخستین شب مهتاب پس از مهرگان برگزار می‌شود و امسال بیش از ۱۲ هزار نفر برای تماشای آن به منطقه آمدند. برگزاری این مراسم در ۶ روستای بالادست رودخانه‌ی سرخ‌آب، یعنی از پایین‌دست روستای چشمه‌سار تا بالادست آبادی کهنه‌ده، نشان می‌دهد که چگونه یک باور محلی می‌تواند بدون برنامه‌ریزی رسمی به یک رویداد فرهنگی بزرگ تبدیل شود.

به گفته‌ی اهالی، ریشه‌ی این آیین به زمانی برمی‌گردد که آسیاب‌های آبی دامنه‌ی سرخ‌کوه هنوز کار می‌کردند و کشاورزان برای جلب باران پیش از برف زمستان، غذا و نور را به آب هدیه می‌دادند. در گذشته هر خانواده یک کاسه‌ی سفالی با نان، عسل، دانه و یک شمع کوچک آماده می‌کرد و پدر خانواده آن را در نخستین شب مهتاب به آب می‌سپرد. با گذشت زمان، بسیاری از این نشانه‌ها فراموش شدند، اما حدود ۱۵ سال پیش گروهی از جوانان روستای چشمه‌سار تصمیم گرفتند مراسم را دوباره زنده کنند. نخستین فانوس‌ها را آن‌ها با کاغذ برنج و چوب بامبو ساختند و شب‌هنگام روی آب رها کردند.

امسال ۱۴۲ خانوار در این ۶ روستا زندگی می‌کنند و بیش از ۴۰ خانوار از شهرهای دیگر برای اجاره‌ی اتاق و تجربه‌ی مراسم آمده بودند. ۱۲ کارگاه کوچک فانوس‌سازی در هفته‌های پیش از مراسم فعال شد و بیش از ۳ هزار فانوس ساخته شد. بسیاری از ساکنان جوان، که برخی از آن‌ها در شهر کار می‌کنند، مرخصی گرفته بودند تا در برگزاری کمک کنند. این همکاری نشان می‌دهد که چگونه یک آیین قدیمی می‌تواند بدون از دست دادن اصالت، شکل تازه‌ای پیدا کند.

مراسم از ساعت ۷ عصر آغاز شد. نخست، کودکان فانوس‌های خود را روی آب گذاشتند و آرزوهایی را که پیش‌تر نوشته بودند، زمزمه کردند. سپس بزرگ‌ترها فانوس‌های بزرگ‌تر را رها کردند و در پایان، نوازندگان محلی با دف و نی آهنگ‌های قدیمی را نواختند. در طول مسیر، ۱۲ ایستگاه غذا و نوشیدنی گرم برپا شده بود و بسیاری از اهالی روستاها سفره‌های خود را برای مهمانان گشوده بودند. به گفته‌ی برگزارکنندگان، تا پایان شب بیش از ۹ هزار فانوس روی آب رفته بود.

با این حال، همه‌ی خبرها خوش نیست. برخی از اهالی نگران‌اند که حضور گسترده‌ی مردم، بدون مدیریت، به آلودگی آب و آسیب به پوشش گیاهی کنار رودخانه منجر شود. بخشدار دره‌ی سرخ‌کوه، آقای منصور بهادری، گفت که ۱۲ گروه پاک‌سازی از ساعت ۶ صبح روز بعد کار را آغاز کرده‌اند و تا ظهر ۴ تن پسماند جمع‌آوری شده است. او افزود که برای سال آینده قرار است سطل‌های زباله‌ی بیشتر و سرویس‌های بهداشتی سیار در مسیر نصب شود.

در عین حال، برخی از مسافران از نبود اطلاع‌رسانی درباره‌ی مسیرها و ساعت‌های مراسم گلایه داشتند. برای نخستین بار، ۱۵ راهنمای محلی با پیراهن‌های هم‌رنگ در مسیر حضور داشتند تا به گردشگران کمک کنند. به گفته‌ی مسئولان، این راهنماها از میان جوانان روستا انتخاب شده‌اند و دوره‌ی کوتاهی درباره‌ی تاریخ و آداب مراسم دیده‌اند. اگر این تجربه ادامه پیدا کند، ممکن است شماری از آن‌ها به‌صورت فصلی به کار گرفته شوند.

مدرسه‌ی شبانه‌روزی دختران «نسترن» در ۱۸ مهر با ۶۴ دانش‌آموز گشایش یافت

(گزارش از نسرین فلاح‌پور)

سرخ‌کوه، ۱۸ مهر: مدرسه‌ی شبانه‌روزی دختران «نسترن» در ۱۸ مهر با ۶۴ دانش‌آموز گشایش یافت. این مدرسه در ساختمان بازسازی‌شده‌ی آسیاب قدیمی در ۳ کیلومتری شمال روستای چشمه‌سار ساخته شده است. ظرفیت مدرسه ۱۲۰ دانش‌آموز است و دختران از ۱۴ روستای دامنه‌ی سرخ‌کوه برای تحصیل در آن ثبت‌نام کرده‌اند. بسیاری از آنان تاکنون برای رفتن به مدرسه هر روز بیش از ۲ ساعت راه در مسیرهای کوهستانی پیموده‌اند.

به گفته‌ی مسئولان، نبود مدرسه‌ی متوسطه‌ی دخترانه در منطقه یکی از دلایل اصلی ترک تحصیل زودهنگام دختران پس از پایان دوره‌ی ابتدایی بوده است. در سال‌های گذشته شمار زیادی از دختران پس از گذراندن کلاس ششم یا هفتم روستا، به‌ویژه در فصل زمستان که برف راه‌ها را می‌بندد، عملاً از ادامه‌ی تحصیل بازمی‌ماندند. مدرسه‌ی «نسترن» با هدف کاهش این محرومیت تأسیس شده است.

ساختمان مدرسه پیش‌تر آسیاب آبی روستای کهنه‌ده بود و سال‌ها بلااستفاده مانده بود. تیم بازسازی تلاش کرده است بخش‌های اصلی بنا، از جمله سنگ‌چین‌ها و طاق‌های آجری، حفظ شود. در حیاط مدرسه یک آسیاب کوچک نیز به‌عنوان نماد گذشته‌ی محل نگه داشته شده است. مدیر مدرسه، خانم فرزانه کیانی‌فر، گفت: «می‌خواستیم دختران بدانند در جایی زندگی می‌کنند که زمانی نان همه‌ی مردم از همین سنگ‌ها بیرون می‌آمد.»

مدرسه دارای ۶ کلاس درس، آزمایشگاه کوچک علوم، کتابخانه‌ای با ۲ هزار جلد کتاب و یک سالن ورزشی است. همچنین یک مرکز بهداشت روستایی در ساختمان مدرسه مستقر شده است. به گفته‌ی مسئولان، ۳ نفر از دانش‌آموزان در روز افتتاح به دلیل سرماخوردگی شدید به درمانگاه منتقل شدند و حال همه‌ی آنان رو به بهبود است. مدرسه ۱۲ معلم دارد که ۹ نفر از آنان زن هستند.

خانم کیانی‌فر افزود که ۱۸ دختر از ۵ روستای دورتر در خوابگاه مدرسه اسکان یافته‌اند و هزینه‌ی رفت‌وآمد آنان پرداخت می‌شود. او گفت: «برای ما مهم است که خانواده‌ها مطمئن باشند دخترشان در راه برگشت به خانه تنها نیست.» به گفته‌ی او، ۱۵ راهنما از میان جوانان روستاها انتخاب شده‌اند و دوره‌ی کوتاهی درباره‌ی تاریخ و آداب مراسم دیده‌اند. اگر این تجربه ادامه پیدا کند، ممکن است شماری از آن‌ها به‌صورت فصلی به کار گرفته شوند.

هزینه‌ی ساخت و تجهیز مدرسه ۴۲ میلیارد تومان اعلام شده است. بخشی از این مبلغ را خیران محلی و انجمن توسعه‌ی روستایی دره‌ی سرخ‌کوه پرداخته‌اند. بخش دیگر از محل اعتبارات استانی تأمین شده است. مسئولان امیدوارند تا پایان سال تحصیلی ۱۲۰ دانش‌آموز کامل شود. به گفته‌ی آنان، در صورت تأمین اعتبار، ساخت یک سالن ورزشی کوچک و یک خوابگاه دوم نیز در برنامه قرار دارد.

کارگاه‌های بافت گلیم در ۱۲ روستای دامنه‌ی سرخ‌کوه به کار خود پایان دادند

(گزارش از نسرین فلاح‌پور)

سرخ‌کوه، ۲۱ مهر: کارگاه‌های بافت گلیم در ۱۲ روستای دامنه‌ی سرخ‌کوه پس از ۴۵ روز کار، روز پنجشنبه به کار خود پایان دادند. در این کارگاه‌ها ۲۱۰ زن و دختر روستایی گلیم‌های خود را برای فروش عرضه کردند. برگزاری این کارگاه‌ها بخشی از طرح حمایت از صنایع‌دستی روستایی است که از اردیبهشت امسال آغاز شده بود. به گفته‌ی برگزارکنندگان، در این مدت ۱۸۶ گلیم و جاجیم بافته شد که بیشتر آن‌ها نقش‌های سنتی منطقه را دارند.

مراسم پایانی در روستای چشمه‌سار برگزار شد و بافندگان توانستند گلیم‌های خود را مستقیم به خریداران عرضه کنند. پیش از این، بیشتر تولیدکنندگان مجبور بودند کالای خود را به واسطه‌ها بفروشند و سود اندکی به دست آورند. مسئولان امیدوارند با ایجاد نمایشگاه دائمی در شهر سرخ‌کوه، بخشی از این مشکل برطرف شود.